

Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date

01.03.2019

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date

22.04.2019

Arş. Gör. Dr. Ferhat ÇETİNKAYA

Dicle Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
ferhatcetinkaya@yahoo.com

TÜRK ROMANINDA 27 MAYIS DARBESİ SÜRECİNDE BASININ DURUMU¹

ÖZET

Basının toplum üzerindeki etki dereceleri her toplumda ve her devirde tartışılmalı bir durumdur. Bir iletişim aracı olarak topluma hizmet veren basın, insanların düşün dünyasından inanç, ahlak ve davranışlarına kadar birçok noktada bireyi etkileme gücüne sahiptir. Basının 27 Mayıs Darbesi'ne giden süreçteki etkisi tartışılmaz bir gerçektir. Özellikle dönemin muhalif basının DP iktidarı aleyhine yayımları, Demokrat Parti'yi birçok kez zor duruma düşürmüştür. Öte yandan iktidar partisi de bu suçlamalara sessiz kalmamış ve zaman zaman gazetecileri tutuklatmış ya da basın yasağı koymuştur. Ayrıca radyoyu da günden güne tekeline alarak politikalarını benimsetmeye çalışmıştır. 27 Mayıs Darbesi'nin önemli sacayaklarından sayılan basının tutumu Türk romanına da çeşitli yönlerden konu olmuştur.

Türk romanında 27 Mayıs Darbesi birçok yönden tartışılmış ve kurgulanmıştır. 27 Mayıs Darbesi'ni konu eden romanlarda darbeye giden süreçte basının önemli bir yere sahip olduğu romancıların ortak görüşüdür. Ne var ki, roman özgün bir yapıdadır ve bir bilim ya da araştırma türü değildir. Bundan dolayı romancılar kurmacanın zenginliğinden ve özgürlüğünden faydalanarak kendi görüşleri doğrultusunda basın meselesini ele almış ve işlemiştir. Bu çalışmada, söz konusu darbe sürecinde Türk romanında basının durumu ele alınırken aynı zamanda roman yazarının yaklaşımı da ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Radyo, Gazete, 27 Mayıs, Darbe.

THE STATE OF PRESS IN THE PROCESS OF THE COUP OF MAY 27

ABSTRACT

The degrees of the impact of press on a society have been a question of debate in every society for every age. Serving the society as a tool of communication, the press has the power to affect the individuals in various respects including their thoughts, their faith, morals and behaviours. The effect of press on the process leading to the coup of May 27 is an indisputable reality. The dissemination of the opposition media against the DP government, especially in the period, has put the Democratic Party on several occasions. The ruling party did not keep quiet about these accusations either and had the journalists arrested or imposed a ban on press. It has also monopolized the radio and tried to have the policies adopted. The attitude of press, which may be deemed one of the important pillars of the coup of May 27, was also treated in Turkish novels from various aspects.

The coup of May 27 was discussed and fictionalised in many aspects in Turkish novels. It is the common view of the novelists that the press occupies an important place in the process leading to the coup in the novels regarding the coup of May 27. However, a novel has a unique structure and is not a type of science or research. Therefore, novelists addressed and discussed the issue of press in line with their own opinions, benefiting from the richness and freedom of fiction. The aim of the study is to address the state of press in Turkish novels in the coup process and to reveal the approach of the novelists.

Keywords: Radio, Newspaper, May 27, Coup.

¹ Bu makale, "27 Mayıs Darbesi'nin Türk Romanına Yansıması" adlı doktora tezinden geliştirilerek oluşturulmuştur.

Giriş

Tek parti döneminden sonra özgürlükçü söylemlerle iktidarı devralan ve parti programını şekillendiren DP, başta basın olmak üzere birçok kesimin desteğini alır ve iktidara gelir. 1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti'nin en büyük vaatlerinden biri de basın özgürlüğüdür. Bu vaadini zaman kaybetmeden gerçekleştirir ve gazetecilerin yazdıklarından dolayı ceza almasını önleyecek Basın Kanunu'nu 21 Temmuz 1950'de yürürlüğe koyar (Karakuş, 1977: 166). 1950 yılı basın ve iktidar ilişkilerinin yeni bir başlangıcı olur.

Bu dönemde muhalefetin en güçlü sesi *Ulus* gazetesi, DP hükümetinin basına dair yaptığı özgürlükçe atılımlara karşı DP'yi eleştirmekten ve yıpratmaktan vazgeçmemiştir. Demokrat Parti'nin her zaman karşısında olan *Ulus*, adeta bir dedektif gibi Adnan Menderes'i takip etmekte, her attığı adımı sorgulamakta ve incelemektedir. 1953 yılında DP, kendi aralarında artık basın özgürlüğünü tartışır. Basın özgürlüğünün törpülenmeye başladığı bu yıllarda başta Nadir Nadi ve Nihat Erim olmak üzere ülkenin birçok saygın gazetecisi iktidara karşı cephe almaya başlar. Basının iktidara yaptığı eleştirilerin dozajı yükselince DP, birtakım önlemler almaya başlar. 1955 yılında 6-7 olaylarıyla ilgili basına sansür uygulayan Demokrat Parti, basınla arasındaki ilişkileri çıkılmaz bir yola koyar. İspat Hakkı'yla ilgili tartışmalar ise DP'nin özellikle muhalif basınla arasındaki diyalogun önünü kapatır (Altaş, 2011: 101). Bu olaydan hemen sonra DP, basına yönelik bir dizi yeni düzenlemeler yapar, uygular ve basının özgürlük alanını daraltır.

Demokrat Parti döneminde sansür gibi yasaklara uymayan *Ulus* gazetesi başta olmak üzere birçok gazete farklı cezalara çarptırılmıştır. 1956 yılında basına bazı sınırlandırmalar resmileşmiş ve basın kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır. Muhalefet, subaylar, üniversite öğrencileriyle ilişkileri gerginleştiği gibi basınla da gerginleşen DP hükümeti, çareyi mahkemelerde, tutuklamalarda, sürgünlerde görmüştür. İlk davalar daha çok Menderes'e yapılan hakaretlerle ilgili olurken Menderes, basın hürriyetinin bazı gazeteciler tarafından istismar edildiğini iddia etmiştir.

1960 yılına doğru basına karşı uygulamalarını sertleştiren hükümet farkında olmadan karşısındaki muhalefeti güçlendirmiş ve keskinleştirmiştir. Bu dönemde DP'nin neredeyse tek sesi *Zafer* gazetesidir. *Zafer* gazetesi DP'nin yılmaz savunucusu haline gelmiş ve sürekli *Ulus* gazetesiyle mücadele etmiştir. *Zafer* gazetesi diğer gazetelerin aksine basın özgürlüğünün olduğunu savunmuş ve iktidardan yana tavrından asla taviz vermemiştir. Öte yandan bu gazete iktidar partisinden aldığı resmi ilanlar yüzünden hem iktidar partisi hem de gazete muhaliflerin hedefi haline gelmiştir.

Demokrat Parti döneminde devletin yayın organı olan radyonun kullanımı ise dönemin önemli tartışmalarından biridir. DP hükümeti, radyonun sadece iktidar tarafından kullanılmasını yasallaştırmıştı. Böylelikle Adnan Menderes her fırsatta radyoyu dilediğince kullanmaktan geri kalmamış ve bu sebeple birçok eleştiri almıştır. Menderes, söylemlerini radyo vasıtasıyla Anadolu halkına anında iletebilmekte ve muhalif basının karşısında bizzat savunmasını yapmaktaydı. İktidar partisinin radyoyu kendi tekeline aldığı savunulan muhalefet ise, radyonun bir propaganda aracı olmasını eleştirmiştir (Yeşilyurt, 1997: 132-134). Özellikle Vatan Cephesi'nin radyoda sürekli propagandasının yapılması ayrı bir eleştiri konusu olmuştur (Gaytancıoğlu, 2011: 101).

Basın üzerindeki baskıyı romancılar ustalıklı işlemiş ve iktidarın basın üzerindeki tahakkümünü birbirinden farklı sebeplerle örnekleyerek kurgulamışlardır. Romancıların basınla ilgili kurgulamaları *Gazeteler ve Gazeteciler*, *Basın Yasağı*, *Tutuklamalar* ve *Radyo* adlı başlıklar altında değerlendirilecektir.

Gazeteler ve Gazeteciler

Demokrat Parti döneminde basına yapılan tahakküm romanlarda farklı yönlerden eleştirel bir üslupla kurgulanmıştır. Basınla ilgili hususlara en çok yer veren ve değinen yazar Attilâ İlhan'dır. Attilâ İlhan, romanlarında darbeyi bir devrim ve kutsal addetmek için Demokrat Parti'yi birçok yönden eleştirirken DP ve DP'lilerin basınla ilişkisini kurgulayarak verir. Attilâ İlhan'ın 27 Mayıs darbesini konu alan üç romanında basının önemli bir işlevi bulunmaktadır. Karşıt iki düşünceyi temsil eden gazeteler ve gazeteciler kurguda yer almakta ve yazarın fikirlerini dökeceği bir alan daha bulunmaktadır. Bir grup gazete Demokrat Parti'nin hükümet olarak uygulamalarını destekleyip hükümetin sözcülüğünü yaparken karşıt grup ise Atatürkçü bir eksende çizgisini belirleyerek mevcut

iktidar partisine muhalif konumundadır. Bu noktada *Birlik* gazetesi Atatürkçü inkılabların ve fikirlerin devam etmesi, iktidar partisinin iddia edildiği yolsuzluklarını ve haksız uygulamalarını ortaya döküp halka duyurması bakımından romanlarda önemli bir konuma sahiptir. Bu yönüyle yazarın karşımıza çıkan ilk romanı *Kurtlar Sofrası*'dir.

Bir aşk etrafında geliştirilen düşünsel aksiyonlar ile karmaşık siyasi ve çıkar ilişkileri ekseninde işlenen romanda konuyla ilgili en çok dikkat çeken husus basın meselesidir. Yazar, romanının hemen başlarında iktidarın basın üzerinde ciddi bir baskı uyguladığını sezdirir. Özellikle başkışı Mahmud'un adına çalıştığı Mustafa Kemal Atatürk'ün çizdiği yolu kendisine pusula yapan *Birlik* gazetesi, başta yolsuzluklar olmak üzere birçok sorunu gündemine taşıyarak iktidar unsurlarının dikkatini çeker ve iktidar partisi tarafından baskı görür.

Yazar, karmaşık ve bünyesinde birçok olayı barındıran kısımlara girmeden önce bu gazeteye ve çalışanlarına ciddi olumsuzluklar getirerek olumlu bir ön yargı oluşturur. Gazeteciler yazdıklarının doğru olduğuna emindirler. Anlatıcı, karakterler aracılığıyla *Birlik* gazetesinin ne denli başarılı ve Cumhuriyetçi bir çizgide olduğuna vurgu yapmakla beraber kendisi de aynı olumlu vurguları zaman zaman yapar ve gazetenin Hüsnü Faik önderliğinde Kurtuluş Mücadelesi yıllarında çetin şartlara rağmen mücadelesini yaptığını belirtir. Romana göre gazetenin amacı, Atatürk'ün ülke için çizdiği muasır medeniyet seviyesine ulaştırmaktır (İlhan, 2014a: 159-160). Yazar, özellikle *Birlik* gazetesinin çalışanlarının ne kadar emin olduklarını roman boyunca kurgular ve romanın sonunda ispat etmeye çalışır. Hatta gazetenin yolsuzluklarla ilgili yazdıklarının emniyet yetkililerinin de araştırma sonucu aynı kanıya varmaları, emniyet yetkililerini hayretlere düşürür.

Göçmen evleri inşaatında yapılan yolsuzluğu ortaya çıkarmaya çalışırken karanlık güçler tarafından öldürülen başkışı Mahmud'un ölüm haberini *Birlik* gazetesi "Devrimci neşriyatımızı, Mahmud Ersoy'la ödedik. – Türk basınının büyük kaybı" (İlhan, 2014a: 172) şeklinde manşetten okurlarına duyururken, yolsuzluk yapan şirket sahiplerine yakın ajansların da Mahmud'un ölümünden ve ne ile uğraştığından daha çok onun solcu olma kimliğini ön plana çıkartır. Yazar, basının tarafsız olmadığına ve hükümete yakın gazetelerin Mahmud'un komünist olmasından dolayı öldürüldüğüne dair imalar yapar.

Bıçağın Ucu'nda ise DP'nin basın ilişkisi daha belirgindir. Basınla ilgili ilk karşımıza çıkan husus, iktidar partisinin basın üzerindeki tahakkümüdür. Muhalif basının üzerinde baskısını kurmak için bir kanun hazırlığında olduğunu söyleyen Miralay Ferid, basının özgürlükçü yönünü bitireceklerini aktarır (İlhan, 2014b: 54). Bunun ilk örneği *Demokrat İzmir* gazetesidir. Gazeteye birçok dava açıldığını ve muhalefet çevrelerinin oldukça rahatsız olduğu görülür. Öte yandan *Akis* dergisinin defalarca toplatıldığı da söz konusu edilir.

Yazarın diğer romanlarında da kurgulanan *Birlik* gazetesi, aynı çizgisini bu romanda da devam ettirmekte ve iktidar partisine karşı ciddi bir muhalefet sürdürmektedir. Yazar, *Birlik* gazetesinden övgülerle söz ederken gazetenin kendi düşünce dünyasını muhafaza edebildiğine vurgu yapar (İlhan, 2014b: 304). Tahkikat Komisyonu'nun faaliyete geçmesiyle bu gazete kapatılır. Öte yandan iktidar yanlısı gazetelerden *Haber* gazetesinin iktidardan oldukça nemalandığı ve bu şekilde ayakta durabildiği iddia edilir (İlhan, 2014b: 414-415). Yazar iktidara cephe alan ya da iktidara destek vermeyen gazete ve dergileri olumlu bir çerçevede okura sunarken iktidar yanlısı gazeteleri ise menfaatperest olduklarını örneklemelerle açıklar.

Samim Kocagöz'ün *İzmir'in İçinde* adlı romanında kurguladığı siyasal olaylarda basın ile ilgili kurgulamalar çok azdır. Yazar iktidar partisinin basın üzerindeki baskıcı rolüne çok az değinirken daha çok gazetecilerin durumu söz konusu edilir. Romanın olumlu karakterlerinden Cahit, bir yazarın tarafsız olma gibi bir durumun olamayacağını söyleyerek tarafsız olduğu iddiasında bulunan bir gazeteciyi kıyasıya eleştirir (Kocagöz, 2009: 196). Hükümet tarafından basına yaptığı iddia edilen baskılar ve haksızlıklar yazarın sadece olumlu birkaç karakteri tarafından dile getirilir.

Hasan İzzettin Dinamo ise DP iktidarını faşist görmekte ve DP'nin baskılarına rağmen basının bir nebze de olsa kımlıdayabildiğini ifade etmektedir. Başka dillerde yayımlanmış eserleri çevirerek geçimini sağlamaya çalışan romanın başkışısı Musa, bu konuda kendisine aracı olan Kemal Tahir'e müteşekkirdir. Ayrıca 6-7 Eylül olaylarından sonra yaşadığı buhranı atlatılmak ve geçimini

sağlamak için *Dolmuş* adlı mizah dergisinde Rıfat Ilgaz'ın yardımıyla işe başlar. Derginin DP'ye karşı sıkı bir şekilde muhalefet etmesi sonucunda Adnan Menderes'i kızdırdığını aktaran yazar, dergiye yapılan baskılardan ve iktidarın tahammülsüzlüğünden söz eder. Ayrıca romanda Turhan-İlhan Selçuk kardeşler, komünizm propagandası yapmalarından dolayı mahkemeye verilir. Fakat bu iki kardeşin sosyalist bile olmadıkları aktarılır. İktidarın bu dergiye tahammülsüzlüğün kopma noktası Adnan Menderes'in karikatürize edilme hadisesi gösterilir.

İktidar partisi liderinin basına karşı baskıcı olduğu *Yeni Baştan* romanında da görmek mümkündür. Kuyuş'un romanında, basın kalbi olarak gösterilen Babiâli'nin iktidar partisinden çekindiği görülür (Kuyuş, 2007: 102). Fakat buna rağmen *Akis* gazetesinin iktidar partisi karşısındaki tutumunun sert olduğu roman kişileri tarafından vurgulanır. Hatta bu gazetenin muhalifliği, darbeye giden süreçte doğrudan etki ettiği M/S Ankara gemisi yolcuları tarafından iddia edilir. Birçok konunun tartışıldığı romanda, bu konu hakkında da etraflıca konuşulur ve gerek iktidar partisinin basına kurduğu tahakkümünden gerekse basının DP'yi yıpratmışlığından söz edilir.

Bu konuda Melike İlgün de diğer birçok romancı gibi tarihi gerçekleri romanına aktarır. Adnan Menderes'in Ayhan Aydan ile yaşadığı yasak aşkı anlatan romanda, muhalif basın, bu yasak aşkı görüntüleme çabasıdadır. İktidar partisinin liderini yıpratmak için yasak aşkını fotoğrafla belgelemek isteyen *Ulus* gazetesi, Ayhan Aydan'ın oturduğu evin sokağında nöbet tutmaya başlar. *Ulus*'un başyazarı Nihat Erim ve Cüneyt Arcayürek'in girişimleri başarısız olduktan sonra, aynı zamanda *Yeni Sabah* gazetesinde çalışan Hüseyin Ezer röportaj bahanesiyle Ayhan Aydan'ın evine girerek Başvekil'in imzalı fotoğrafını bulur ve belgeler. Fotoğraf İsmet İnönü'ye sunulur. İnönü, mahremiyete giren bir konu olduğundan sert tepki gösterir. Tarihi bilgiler dışında *Ulus* gazetesinin Başvekil'i karikatürize ederek eleştirdiği görülür. Başvekil ise karşılık olarak dava açar (İlgün, 2013: 102). Yazar, *Ulus* gazetesine genel anlamda olumlular yapar. Ayhan ve arkadaşları haberleri *Ulus* gazetesinden takip eder. Gazetenin neredeyse tek muhalif gazete olduğunu, dolayısıyla yazdıklarının da daha güvenilir bulunduğunu anlatan yazar, Ayhan aracılığıyla vurgular.

Romanda basınla ilgili hadiseler yeri geldiğinde konu edinilir. Romanın zamanı daha çok Başvekil ile Ayhan arasındaki geçen aşklarda ağırlaşırken diğer sosyal sorunlarda yüzeysel bir anlatımla yetinilmiştir. Ahmet Emin Yalman'ın suikast hadisesi de anlatılarak geçiştirilmiştir. *Vatan* gazetesinin başyazarı Ahmet Emin Yalman Malatya'da bir suikasta uğrar (İlgün, 2013: 114). Necip Fazıl Kısakürek'in kendi dergisinde Yalman'a karşı yaptığı sert eleştiriler neticesinde bir gencin etkilenerek suikastta bulunduğu dair haberler romanda yerini alır (İlgün, 2013: 116-119). Roman kişileri Necip Fazıl'ı eleştirirler. Şairin dergisi olan *Büyük Doğu* dergisi ise kapatılacağından Menderes sıkıntılıdır. Çünkü dergi kurulurken Adnan Menderes destek vermiştir.

Ahmet Emin Yalman suikastına yer veren bir diğer roman *Ben Bu Adamı Sevdim*'dir. Fakat bu romandaki bakış açısı farklıdır. İktidar partisinin muhalif basın üzerindeki baskısından neredeyse hiç söz etmeyen yazar, gazeteci Ahmet Emin Yalman'a yapılan suikastı de anlamlandırmaya çalışır. Öncelikle Ahmet Emin Yalman'ın bir Yahudi asıllı olduğunu, İslamiyet'i gericilikle bağdaştırdığını, Necip Fazıl Kısakürek ile sürekli atıştığını belirtir (İlgün, 2013: 69). Yalman'ın suikastçısı hakkında bilgiler veren yazar, onun gazetesinin çok satması için DP'ye muhalefet ettiği çerçevesinde bir dizi eleştirilerde bulunur.

Yazar, muhalif gazeteci ve aynı zamanda İsmet İnönü'nün damadı Metin Toker'e açılan davanın CHP tarafından sert bir tepkiyle karşılandığından sadece söz eder (İlgün, 2013: 86). Basın ilgili diğer unsurlar ise iktidar basının gazetelere yapılan gazete kapatmaları ya da gazetecilere yönelik tutuklamalar değil de, daha çok muhalif basının iktidar partisini yıpratmak için yaptığı propagandalar kurguda yer alır. Basın, DP'lilerin yurtdışına iki bavul dolusu altın kaçırtdığını, fakat uçak kaza geçirdiğinden altınların kaybolduğunu haber olarak paylaşır. Yerli yersiz muhalif gazetecilerin Adnan Menderes'i sıkıştırmak için alakasız soruların sorularak zor duruma düşürdüğünü aktaran yazar, özellikle Nadir Nadi'nin, DP'nin yaptığı inanç özgürlükleri hakkındaki sorularını paylaşır (İlgün, 2013: 116-117). Basının Adnan Menderes'le ilgili haberlerde sürekli bir dezenformasyon olduğuna dikkat çeken yazar, bunlardan birinin de Adnan Menderes'in Rusya'ya yapacağı ziyaretle ilgilidir. Basına göre Adnan Menderes Rusya ile gizli bir antlaşma yaparak Doğu'daki bazı illeri Ruslara sattığı ile ilgili iddialardır.

Yazar, basının haberleri çarpıttığını romanında iddia eder. Muhalif basının iktidar partisine yönelik yaptığı diğer haberler; Said Nursi'ye bir araba alınıp DP lehine propaganda yapıldığı, darbe esnasında Fatin Rüştü Zorlu'nun yurtdışına kaçarken yakalandığı ve onun altı gemisinin olduğu şeklindedir. Yazar, bu haberlerin tamamını eleştirirken 27 Mayıs öncesinde basının DP'yi karaladığı gibi, 27 Mayıs sonrasında da darbeyi haklılaştırma yolunda önemli bir rol oynadığına dikkat çeker.

İktidar partisinin basına uyguladığı tahakkümden değil de daha çok basının yaptığı kara propagandalarla ve yalan haberlerle Demokrat Parti'yi yıprattığından söz eden bir diğer romancı Sevinç Çokum, konuyu etraflıca ele alır. Romanında 27 Mayıs'ın bireyler üzerindeki etkisini kurgulayan yazar, romanın inandırıcılığını ve etkisini arttırmak için dönemin gazete haberlerinin yanında farklı köşe yazarlarının makalelerini kurguya dâhil eder. Anlatıcı, romanın hemen başında gazeteyle ilgili eleştirilerini verir. Dönemin gazetelerin çok yanlı olduğuna değinen anlatıcı, oluşturduğu olumsuz tip üzerinden dönemin basını ve yazarlarını eleştirir. Asaf, komünistlere sempati duyan, laik bir dünya görüşünü savunan dönemin muhalif gazetecisini örnekleyen olumsuz bir tiptir. 27 Mayıs sürecinde CHP'den yana tavır alan Asaf, 27 Mayıs'ı ve 27 Mayısçıları savunur. "Gazeteler, dergiler o çetin sınavın hazırlayıcıları ne kadar acımasızlaştıysa, iktidar da o derece sertlenmeye adeta zorlanıyordu. Gazetelerde, dergilerde iktidarın temsilcileri fraklı, silindir şapkalı Amerikan işbirlikçisi, vatan haini imajıyla halkın zihnine yerleşiyor, bu da kolaycacık oluyordu. İşte Kim'in ilanlarında bile böyle bir projektörün taradığı sanıklar imajı yaratılıyordu. 'Kim'in gözü ve kulağı 24 saat okuyucuları için çalışır. Yurdun herhangi bir köşesinde kuş uçsa, Kim görür, yaprak kıpırdasa, Kim duyar ve Kim yazar...' işte gazetelerden birinde bir karikatür... Hırsız camdan inerken merdiven tutucu arkadaşına öteden koşarak gelen iki polisi göstererek şöyle diyor; 'Muhalif taklidi yap. Onlar seninle uğraşırken ben kaçırım'" (Çokum, 2014: 44-45). Yazar, dönemin gazetelerinin iktidar partisyle ilgili nasıl bir algı yaratıldığına dair tespitler verirken iktidardan yana bir üslup ve tavır geliştirir.

Anlatıcı, 27 Mayıs'a giden süreçte iktidarın baskıcılığını karşıt tarafın muhaliflik sertliğine bağlar. Anlatıcı, DP'li Enis Bey üzerinden de basına eleştiriler getirir. Basının tarafsızlığının kalmadığını vurgulayan olumlu karakter Enis Bey, muhalif komşularına karşı direnç göstermeye çalışır. Öte yandan basının bazı olayları abarttığını ve gitgide tehditkâr bir üslup kullandıklarını belirtir. Anlatıcı, Asaf'ın sadece yergi ve sövgülerden oluşan yazılarının Asaf'ı ordu nezdinden ön plana çıkarttığını söyler. Ayrıca anlatıcı, komünist bir yazarın orduyu övmesini, ordunun yanında olmasını tuhaflıkla karşılar. "Asaf'ın çüş'lü yuf'lu yazılarının hakaret dozu giderek artarken, Anıl Nadiroğlu da kendi köşesinde hemen her gün eski iktidara sövüyor, tükürüyor, orduya sağ olun var olun, elleriniz dert görmesin gibisinden övgüler ve ihtilal şiirleri yazıyordu. Tuhaflı şu ki, Anıl'ın komünist olması, Milli Birlik Komitesi'ni veya Türk ordusunu alkışlamasına mani değildi." (Çokum, 2014: 120). Anlatıcı, iktidar gücünün esasında basında olduğunu açıklar. Basının MBK hükümetini istediği gibi yönettiğini iddia eden yazar, şartlandırma ve yönlendirme taktiğiyle ihtilâl hükümetinin ne yapması gerektiğini bir gün önceden haber yaparak iletildiğini belirtir.

Muhalif basını olabildiğince olumsuzlayan ve ordu-basın ittifakının kirli bir ittifak olduğunu belirten Çokum, ideal basınla ilgili bilgiler verir. İdeal basının nasıl olması gerektiğine değinen olumlu karakter Veysel Ağabey, gazetecinin ileriye görebilme yetisine sahip olması gerektiği noktasında çalışanlarına tavsiyelerde bulunurken gerçekleri açıklamaktan asla taviz vermemelerini öğütler. Bu noktada ideal gazeteci Veysel Ağabey ve Peyami Safa karşımıza çıkar. Romanda "üstad" sıfatıyla karşımıza çıkan Peyami Safa, 27 Mayıs'a destek vermediğinden dolayı gazetesinden ayrılmak zorunda kalır (Çokum, 2014: 146). Ayrıca anlatıcı, Necip Fazıl'ın *Büyük Doğu* dergisi olmak üzere birçok muhafazakâr milliyetçi yayın organının ihtilâl hükümetinin baskısında olduğunu ifade eder.

Gönül Pultar, *Ellerimden Su İçsinler* romanında 27 Mayıs sonrası yapılan yalan haberlere dikkat çeker. Müberra basından askeri müdahale olduğunu öğrenirken aynı zamanda öğrencilerin öldürülüp buzdolabına koyuldukları haberini görür. Bu haberin yalan olduğuna inanan Müberra, basının dezenformasyonla DP iktidarını küçük düşürmeye çalıştığını vurgular (Pultar, 1999: 168). Yazar, bu tarz yalan haberlerle ülkenin dışarıdaki imajının zedelendiğine dikkat çeker ve Demokrat Parti'ye muhalif olan basına farklı bir bakış açısı getirir.

Tarihi bilgilerden sapmayarak dönemi kurgulayan *Yorgun Mayıs Kısrakları*'nda iktidar partisinin basına ne gibi baskılar ve sansürler uygulandığı kurgulanmaz. Fakat muhalif basının Adnan Menderes'in mahrem hayatını kullanıp yıpratmaya çalıştığı, İsmet İnönü'nün bu duruma engel olduğu vurgulanır. Öte yandan darbeye giden süreçte yazar, basına uygulanan baskıyı okura sezdirir. Anlatıcı, basının iktidar partisine karşı ortaya koyduğu haberlerin DP'lilerce bir iftira mahiyetinde değerlendirildiğini ve basının da yolsuzluklar üzerine tam anlamıyla gidemediğini açıklar. Böylelikle basına ispat hakkı tanınmasını isteyen on dokuz DP'li Milletvekili Adnan Menderes tarafından ihraç edilir.

Basın Yasağı ve Sansür

Demokrat Parti ile basın arasındaki gerginlik 1954'ten sonra görülür. Bu yıllarda basına yeni düzenlemeler getirilir. İlk başlarda basına doğrudan sansür uygulanmaz fakat bazı hususlar yasalaşır. Yalan haberler yazmak, kişilere hakaret etmek ve onların özel durumlarını açığa çıkartmak gibi durumlar yasaklanmıştır. 1958'den sonra iktidarın basına uyguladığı baskı giderek artar. Bu yıllarda Demokrat Parti aleyhine bulduğu neredeyse tüm yazılara dava açar. Her gün basına ve basın mensuplarına dava açılmaktaydı. Basın ise Demokrat Parti'nin aldığı kararlara ve uygulamalarına sürekli muhalefet eder, yazdıkları yazılarla darbe için gündem güne zemin hazırlardı. Darbenin sebepleri arasında gösterilen basın yasağı ve sansür, romancılar için de önemli bir malzemedir. Yazarlar iktidar partisinin basına uyguladığı basın yasağını ve sansürü eleştirel bir dille kurgulamışlardır.

Önceki başlıkta romanların gazetelerin ve gazetecilerin hangi yönleriyle kurgulandığına dikkat çekilerek değerlendirilmiştir. İktidar partisinin basın üzerindeki baskıya daha çok dikkat çeken Attilâ İlhan, basın yasağını ve sansür meselesini de kurgulamıştır. *Kurtlar Sofrası*'nda Demokrat Parti'nin yaptığı basın yasağı başkişinin ölümüyle ilgilidir (İlhan, 2014a: 368). Başkişi Mahmud'un ölümünden sonra getirilen basın yasağı, cinayeti gerçekleştirenlerin iktidar partisine yakın oldukları şüphesini uyandırır. Bu romanda basına getirilen diğer yasaklar görülmezken *Bıçağın Ucu*'nda, öğrenci olaylarının fotoğrafları basında yer almaması için iktidar tarafından sansür uygulanır (İlhan, 2014b: 335).

Yaraya Tuz Basmak romanında ise basına yapılan sansürler ve baskılar Yüzbaşı Zizi ile Ümid tarafından verilir (İlhan, 1982: 169). *Birlik* gazetesinin yazarlarından Ümid'in döviz komisyonunda yapılan usulsüzlüklerin Dışişleri Bakanı Zorlu'ya dayandığını belirttikten sonra "neşir yasağı" çıkar. Sonrasında muhalif basın üzerinde baskılar artar ve muhalif basının neredeyse tamamı Tahkikat Komisyonu'nun kurulmasıyla beraber kapatılır. Attilâ İlhan romanlarında iktidar partisinin basın üzerindeki uygulamalarının neredeyse tamamından söz eder.

Bir Gün Tek Başına eserinde sansürle ilgili ilk ortaya çıkan durum hükümetin Basın Enstitüsünün protestosuna karşı uyguladığı sansürdür. Birçok İstanbul gazetesinin boş, beyaz sayfalarla çıktığını aktaran başkişi, muhalefetin de yetersiz olduğunu vurgular (Türkali, 2014: 160). Yazarın olumlu ve kusursuz karakteri Baba, basına uygulanan ilk sansürün Osmanlı döneminde olduğunu ve sosyalist, grev sözcüklerin sansürlenmesi arasında bulunduğunu ifade eder (Türkali, 2014: 452). Sansür sadece basına değil ayrıca, Ankara'da ve İstanbul'da çıkan olaylar neticesinde PTT'ye de uygulanır (Türkali, 2014: 739). Yazarın basına yapılan baskı eleştirisinde sürgün, gözaltı ve hapis cezalarına çekilir. Bu durum, neredeyse kusursuz bir karakter olan Baba ve başkişi Kenan'ın aşk yaşadığı üniversite öğrencisi Günsel'in abisi Hasan'dan gelir.

Tutsak romanında ise basına uygulanan sansürler farklı bir bakış açılarıyla eleştirilir. Yazılı basının sansür olayını abarttığı hatta bazı gazetelerin bilerek boş sütunları baskı yaptığı Ceren tarafından aktarılır. "Gazeteler Kore ihtilalini anlatıyor, başmakaleler hep beyaz çıkıyor! Sansürmüş! Laf! İnatlarından yapıyorlar. Sınırları gergin tutmak, gelecek olanı, gelmesi mukadder olanı halka devamlı hatırlatmak... Gaye bu. Pis, rezil gaye! Acaba hâlâ dizginler İnönü'nün elinde mi? Yaptığı planda bütün bu ayrıntıları hesaplamış mıydı?" (İşinsu, 2013: 184). Yazar, Ceren aracılığıyla 27 Mayıs öncesinde basının durumundan bahsederek olayın bir kısım iç yüzünü vermeye çalışmıştır.

Emine İşinsu'nun romanında basın yasağından ya da sansürden mağdur olan bir karakteri bulunmazken, Kuyuş'un gazetecisi Enver basın yasağından ve sansürden oldukça etkilenir. Anlatıcı ve romanın başkişisi Aslı, varlığını 27 Mayıs gecesine borçlu olduğunu söyledikten sonra hiç görmediği

babası Enver’i aramaya çıkar. Bu arayışı dönemin tanıklarından ve Enver’in notlarından yola çıkarak yapmaya çalışan Aslı, DP döneminde basına uygulanan sansürün ve baskının babası Enver üzerinden verir. Romanda Enver’in gazetesi *Bugün*’ün kapatıldığı ve Enver’in bundan dolayı huzursuz olduğu görülür. Enver’in hem yakın çevresinden hem de muhaliflerden DP ajanı olmakla suçlanıp aynı zamanda DP iktidarının gazetesini kapatması ironik bir vakadır. Yazar dönemin tarafsız gazetecisini kurgularken DP’nin taraflı tarafsız birçok basın mensuba baskı uyguladığını belirtir.

Demokrat Parti’nin basına baskı uyguladığını *Güneşin Dört Köşesi* romanında da söz konusu edilir. Fakat basına yapılan sansür olumsuz tipten aktarılır. Menderes’in korkusundan *Ulus* gazetesini kapattığı ve halkın gerçekleri görmesini istemediği İrfan tarafından ifade edilir. *Ulus* gazetesinin kapatılmadan önceki son sayısını bazı CHP’li vekillerin arabalarıyla kaçırdığı ve halka dağıtıldığı aktarılır (Sepetçioğlu, 2015: 142-143). Yazar, iktidarın basına uyguladığı sansürü olumsuz bir tip üzerinden vererek konu hakkındaki olumsuz algıyı hafifletir.

Başucumda Müzik’te iktidar partisinin her ne kadar basına sansür ve yayın yasağı koysa da iktidar partisinin aleyhine gelişen olayların halk arasında duyulduğu vurgulanır. Öte yandan 27 Mayıs’a gelindikçe DP’nin basın üzerindeki baskısı artar. “Gazetelerde sansürlü haberlerden, imalı yazılardan, yeni yasaklardan geçilmiyordu. Artık bizimkiler değil, yabancılar bile kaygılı yazılar yazmaya başlıyordu. Bir Amerikalı gazetecinin yazdığı ‘On ikiye çeyrek var’ adlı yazı olay çıkartmış, bunu gazetelerinde yayımlayanların hepsine cezalar yağmıştı” (Başar, 2016: 381). Yazar, Fatin Rüştü Zorlu ile Vesamet Hanım’ın aşkı etrafında çok kısa çizgilerle olsa da iktidar partisinin basına tahammülsüzlüğünü ortaya koyar.

Bir Başvekil Sevdim romanının kişileri ise gerçeklerden haberdar olmadıklarını söyler ve şikâyet ederler. Muhalif basına ve yazarlarına yapılan tahakkümden dolayı Demokrat Parti’nin politikasının gerçek yüzünden habersiz olduklarını vurgulayan Ayhan’ın arkadaşları, birçok önemli ismi muhalif diye hapse atan iktidar partisini eleştirirler (İlgün, 2013: 278). Yazar, 27 Mayıs’a giden süreçte Demokrat Parti’nin basın üzerindeki sansürcü ve baskıcı bir yaklaşımda olduğu iddiasını tüm yönleriyle romana dâhil ederek ön plana koyar.

Gündemden haberdar olma konusunda *Yüzbaşının Oğlu*’nun anlatıcısı, *Bir Başvekil Sevdim* romanının kişilerden farklı olarak düşünür. Anlatıcı, gazeteler başta olmak üzere radyo haberlerine de sansür konulduğunu, fakat buna rağmen gündeme ilişkin haberlerin dedikodu yoluyla yayıldığını aktarırken haberleri Türkçe ve Fransızca yayın yapan yabancı istasyonlardan öğrendiğini söyler.

Sevinç Çokum, *Karanlığa Direnen Yıldız*’da basın iktidar mücadelesinin her iki tarafı yıpratmışına dikkat çeker. Basına uygulanan sansür ve gazeteci tutuklamaları her iki taraf için de iyi olmadığını aktaran Çokum, bunun sonucunun 27 Mayısçıları sevindirdiğini belirtir. Muhalif gazetecilerin 27 Mayıs’ı hazırlayan etmenlerde önemli rol oynadığını, gazetelerin yaptığı haberlerle iktidar temsilcilerini halkın zihninde olumsuz bir algı oluşturduğunu vurgular.

Tutuklamalar

1954 seçimlerinden sonra Demokrat Parti’nin özgürlükçü yaklaşımlardan taviz verdiği ve basın başta olmak üzere birçok odağı kontrol altına almak istediği görülür. Demokrat Parti’nin muhalefetin isteklerini ve taleplerini görmezden gelerek sadece kendi grubunun verdiği kararlarla ülkeyi yönetmeye başladığı iddia edilir. Bu tutum özellikle ordu ve basını rahatsız eder. Basına uygulanan tahakküm giderek artar ve artık her gün basına davalar açılır. Dava sonucunda gazeteciler tutuklamalar ve para cezaları başta olmak üzere farklı cezalara çarptılır. DP’nin bu tutumu romanlarda söz konusu edilir.

Basın meselesini tüm yönleriyle romanlarında işleyen Attilâ İlhan, basın mensuplarına yapılan tutuklamaları *Bıçağın Ucu*’nda özellikle vurgular. Romanda gazetelere ve dergilere iktidar partisi ya da iktidar partisi çevrelerince davalar açılırken gazeteciler de bir dizi soruşturma geçirmekte, gözaltına alınmakta ya da sürgüne gönderilmektedir. Miralay Ferid aracılığıyla yazar, basının evcilleştirilmesinin Demokrat Parti iktidarından çok önce başladığını ifade eder ve Demokrat Parti’nin iktidara geliş sebeplerinden biri bu tür baskılara son vereceğine dair vaatleri bulunmasına bağlar (İlhan, 2014b: 227). Yazar, gazetecilerin tutuklamalarına dikkat çekmek istercesine kurgunun birkaç yerine bu hadiseyi yerleştirir.

Attilâ İlhan, sürgün edilme korkusu yaşayan yazarlara da değinir. Romanın hemen başında başkişi Halim, sürgün edilebileceği ihtimaliyle karşı karşıya kalır (İlhan, 2014b: 21-22). Sürgün söylentisi Halim'in ruhi dünyasında sarsıntılara neden olur, aile yaşantısına ve çevresine yansır. Kurguda, iktidar partisinin gazetecilere tahakkümü sürgün şeklinde somutlaşırken, Başkişi Halim'in yakın arkadaşı Galip ilk sürgüne gönderilen kişidir (İlhan, 2014b: 319). Sonrasında Ali İhsan da gönderilir (İlhan, 2014b: 381). Galip'in sürgününden sonra başta Halim olmak üzere diğer muhalif gazeteciler de sürgünü beklemektedir. Yazarın darbeyi haklılaştırma çabaları romanın bu temasında da görülür.

Başucumda Müzik adlı romanında gazetecilerin tutuklandığı sadece söz konusu edilir, detaya inilmez (Başar, 2016: 159). Basın mensuplarına verilen hapis cezaları *İzmir'in İçinde* romanında da söz konusudur. Yazar, Adnan Menderes'in basınla arasının iyi olmadığını ve bazı basın mensuplarını hapsedtiğini iddia eder. Avukat Suphi Bey, bir gazeteci olan İsmet İnönü'nün damadının hapse girdiğini söyler (Kocagöz, 2009: 134). Ayrıca Adnan Menderes'in birkaç gazeteci dışında diğer tüm gazeteleri kendisine muhalif yaptığı, daha doğrusu takındığı tavırlarla düşman ettiği vurgulanır.

27 Mayıs'ı ortaya çıkaran nedenleri kurgusunda çokça yer veren *Bir Gün Tek Başına*'da ilk olarak basın ile ilgili durumlar gözümüze çarpmaktadır. Ülkenin durumu hemen eserin başında başkişi Kenan'ın eline aldığı gazetelerden ortaya çıkar. Başkişi Kenan Cumhuriyet gazetesindeki başlıkları sayar: "Amerika, Nato, Kızıklar, Vatan Cephesi, Menderes, İnönü" (Türkali, 2014: 7). Yazar bu noktada okura vermek istediği mesaja bir ön hazırlık yaparken ülkenin genel durumunu gözler önüne serer.

Gazetecilerle ilgili tutuklamalar romanın başında söz konusu edilir. Çanakkale'den dönen CHP heyetini karşılamaya giden gazeteciler tutuklanır (Türkali, 2014: 25). Yazar, bu tutuklamalara benzer durumları romanın başka sayfalarında da aktarır. Eserin ortalarında elli gazetecinin yargılandığı (B Türkali, 2014: 172) ve Ahmet Emin Yalman'ın da tutuklandığı bilgisi paylaşılır (Türkali, 2014: 291). Yazarın olumlu ve kusursuz karakterlerinden Hasan, ayrıca romanın sol görüşlü kişileri, işçileri ve başkişi tarafından ziyaret edilen bir şahıstır. Yazar, Hasan aracılığıyla iktidarın olumsuz yönlerini eleştirel getirerek durumun iyiye gitmediğini gazetecilere yapılan baskılar üzerinden örnekendirir.

Basına uygulanan sansür eserin ilerleyen sayfalarında da belirtilir. Başkişi Kenan tarafından dile getirilen bu haksız uygulamanın ne zaman biteceği ise romanda şüphelidir. Kenan günden güne artan bu tutuklamalardan dolayı artık kimsenin bir şey yazamayacağını düşünür (Türkali, 2014: 437). Yazdıkları yazı yüzünden cezaevine giren gazeteciler romanda birden fazladır. Bunlar Ahmet Emin, Beyhan Cenççi ve Oktay Verel adlı gerçek hayatta da var olan kişilerdir.

Gerçek hayatta tutuklanan gazetecilere yer veren bir diğer romancı Nesrin Turhan'dır. Demokrat Parti iktidarının kendisini eleştirenleri sert bir şekilde cezalandırmakla karşılık verdiğini belirten yazar, Hüseyin Cahit Yalçın başta olmak üzere DP'nin birçok gazeteciyi hapsedtiğini anlatır (Turhan, 2004: 102). Yargılanan gazetecilerle ilgili sayısal verileri ve sansürlenmiş birkaç haber bilgisini paylaşan yazar, tarihi verilerden oldukça yararlanır. Romanda basın ve yasak kelimelerini yan yana kullanılırken, Adnan Menderes'e karşı yapılan Kızılay mitinginin haberlerinin sansürlendiği bilgisi paylaşılır. Öte yandan darbe sonrasında basının adeta DP'den intikam alırcasına kara propaganda yaptığı vurgulanır.

Hüseyin Cahit Yalçın'ın yetmiş dokuz yaşında tutuklanıp hapsedilmesine Melike İlgün de romanında eleştirir (İlgün, 2014: 180). Yazar, romandaki muhalif basının tek sesi olan *Ulus* gazetesinin başyazarı Hüseyin Cahit Yalçın'a verilen yirmi altı ay hapis cezası ile Cüneyt Arcayürek tutukluluk halini eleştirerek iktidar partisinin basın üzerindeki tahakkümüne dikkat çeker. Nedim Gürsel de birçok gazetecinin hapsedildiğine vurgu yapar. Kuyaş'ın gazetecisi Enver ise Başvekil'e hakareten hüküm giyer.

Radyo

Demokrat Parti döneminde devletin yayın organı olan radyonun kullanımı ise dönemin meselelerinden biridir. Muhalefet, iktidar partisinin radyoyu keyfince kullandığını ve kendi propagandalarının aracı haline getirildiğini iddia etmiştir (Yeşilyurt, 1997: 132-134). DP ise muhalifken CHP'nin kontrolünde olan radyodan faydalanmadıklarını söyleyerek kendilerini

savunmuşlardır (Asker, 2014: 130). Demokrat Parti iktidarı dönemine baktığımızda Adnan Menderes her fırsatta radyodan beyanatlar yayınlamış ve başta muhalefet partisi CHP olmak üzere birçok muhalif unsurlarını eleştirmiştir.

Radyonun sadece hükümet tarafından kullanılmasını yasalaştıran DP hükümeti, böylece muhalefetin radyo kullanımıyla ilgili taleplerinin önünü kapatır. Fakat 1958’de kurulan Vatan Cephesi’nin propagandaları radyoda düzenli olarak yayınlanınca taraflı tarafsız birçok kişinin tepkisine neden olur. Her gün saat 19.00 haberlerinde Vatan Cephesi’nin propagandasını yapan radyo, CHP’yi birçok yönden eleştirmektedir (Gaytancıoğlu, 2011: 101). Adnan Menderes’in radyoyu adeta şahsi bir yayın organı olarak kullanmasının sebebi birçok gazetenin aleyhinde haber yapmalarının etkisi de vardır. Basının hükümet hakkında yazdıklarına radyodan cevap veren Menderes, radyonun kitle iletişim gücünden ziyadesiyle faydalanmıştır (Asker, 2014: 128-129).

Basın ilgili birçok konuyu kurgulayan Attilâ İlhan, romanında radyonun tekelleştiğine değinir. Miralay Ferid ile DP iktidarına birçok eleştiri getirir. Sosyalist fikirlerin savunuculuğunu yapan *Gerçek* gazetesine birçok dava açıldığını belirten emekli asker Miralay Ferid, aynı zamanda radyonun da bağımsızlık işlevini yitirdiğini ve iktidar partisinin liderinin sözcülüğünü yaptığını vurgulayarak eleştirir. Eleştirilerini iktidar partisi tarafından basına uygulanan tahakkümü değerlendirerek sürdürür (İlhan, 2014b: 211).

Yazar, benzer eleştirilerini *Yaraya Tuz Basmak* romanında da sürdürür. Dönemin en önemli kitle iletişim aracı olan radyo, tamamıyla iktidar partisine bağlı olduğu örneklerle vurgulanır (İlhan, 1982: 230). Roman karakterleri, radyo haberlerinin CHP ile ilgili olumsuz yayınlarını, Adnan Menderes’in ülkedeki her olaydan sonra halka telkinde ve nasihatte bulunan konuşmalarını ve CHP’ye karşı yaptığı eleştirilerini ele alarak birçok konu hakkında değerlendirmelerde bulunurlar. Radyonun önemli bir vasıta olduğunun altını çizen yazar, darbeye ilk el konulan yerin radyoevi olduğunu söyler.

Radyonun, DP iktidarının kontrolünde olduğunu söz konusu eden Nesrin Turhan bu durumu “radyo tamamen hükümetin emrindeydi” şeklinde eleştirir (Turhan, 2004: 123). Benzer eleştiri Melike İlgün tarafından da yapılır. Romanda, radyonun tek sesli olduğuna değinilir. İktidar partisinin muhalefeti sindirmek için muhalif basını susturduğu gibi radyoyu da muhaliflere kapattığı bilgisi romanın birkaç yerinde vurgulanır (İlgün, 2013: 181/238). Radyoda yapılan haberlerin sadece Adnan Menderes odaklı olması eleştirilirken (İlgün, 2013: 259), radyonun bundan dolayı çekilmez bir hale geldiği açıklanır (İlgün, 2013: 284). Yazar, radyonun tek taraflı yayın yaptığını iddia ederek kurgulamıştır.

Samim Kocagöz ise radyonun propaganda aracı haline gelmesini konu edinir. Fikirlerini romanın olumlu kişilerinden emekli asker Nazif Tınaztepe aracılığıyla dile getiren yazar, radyonun iktidar partisi tekelinde olmasına kızır. Vatan Cephesi’ne katılanların radyoda ismi okunduktan sonra Türk tarihinde böyle bir rezaletin olmadığını kaydeden emekli albay, sonucun iyiye gitmediğini ifade ederek 27 Mayıs’ı bu noktada da işaret eder. Radyonun iktidar partisinden yana haber yaptığı *Yorgun Mayıs Kısrakları*’nda da öne sürülür. Yazar, kurgusuna yerleştirdiği bir haberle radyo kullanımını eleştirir. Yazar, radyo ajansının olaylarının tertipleycisi olarak üniversite hocalarını hedef göstermesini yadırgar (Karakoyunlu, 2004: 535). Yazar radyonun bu yanlı yönünü Fuat Naci ile eleştirir ve her şeyin açıkça ortada olduğu halde böylesine yalan haberlere hayret eder.

Tutsak ve *Karanlığa Direnen Yıldız* romanlarında konuyla ilgili kurgulamalar çok daha farklıdır. Adnan Menderes’in radyoyu etkin bir biçimde kullanması *Tutsak*’ın Ceren’ine huzur verir. Başkışı Ceren, mutsuz bir evliliğin yanında ülküsüz bir yaşamın üstesinden gelemediği için buhran yaşar. Kocasının ihanetleri de eklenince çareyi doktorun verdiği ilaçlarda arar. Bu noktada Ceren, kendi kaderini Menderes ile bir tutarak onun da çareyi radyo konuşmalarında aradığını aktarır (İşinsu, 2013: 178). *Karanlığa Direnen Yıldız*’da ise radyo, olayları aktarırken ortaya çıkar. Gazeteler Beyazıt olaylarında ölü sayısının iki yüz elliye ulaştığını yazarken radyo haberlerinde ise ölü sayısının bir olduğunu söyler (Çokum, 2014: 91). Yazar radyonun haberlerine güvenir, inanır ve o şekilde aktarır. 27 Mayıs sonrasında ise radyo, bu kez Yassıada sürecini ve yeni iktidar sahiplerinin görüşlerini halka aktarır. Yazar, radyodan gelen sesleri halkın olduğu gibi eleştirmeden haberleri almasını eleştirir. Demek ki yazar, radyonun 27 Mayıs öncesinde yani Demokrat Parti iktidarı güdümündeyken

güvenilir; 27 Mayıs sonrası İhtilal hükümetinin güdümündeyken güvenilir bir haber kaynağı şeklinde kurgular. Yazarın taraflılığı bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Sonuç

Siyasi anlamda düşünüldüğünde 27 Mayıs meselesi romancılara önemli veriler sağlamış ve birçok yönden tartışmalarına olanak sağlamıştır. 27 Mayıs Darbesi'ni konu edinen birçok romanda gerek DP'nin basın üzerindeki tahakkümü ve basına yaklaşımı gerekse basının DP'yi iktidardan düşürmek ve yıpratmak için yaptığı propagandalar birçok yönden işlenmiştir. 27 Mayıs Darbesi'ni konu edinen romancılar dönemin basın meselesini de bu vesileyle değerlendirmişlerdir. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular arasında en dikkate değer kısım gazetecilerle ilgili kurgulamalardır. İktidar partisinin basın üzerindeki tahakkümü birçok romancı tarafından vurgulanırken gazetecilerin tutuklanması sert bir şekilde eleştirilmiş ve 27 Mayıs gerekçeleri arasında sunulmuştur. Gazetecilere açılan davaları DP lehine savunan sağ görüşlü ya da sol görüşlü hiçbir romancının olmaması, Demokrat Parti'nin bu konudaki tavrını da gösterir.

Romancılar kendi dünya görüşleri doğrultusunda romanın konusuna sadık kalarak basının durumunu kurgulamışlardır. Attilâ İlhan, Samim Kocagöz ve Hasan İzzettin Dinamo DP'nin basına yaptığı baskıya özellikle dikkat çekmişlerdir. Attilâ İlhan Demokrat Parti'nin basına yaptığı tahakkümü, basının iktidarın yolsuzluklarını ortaya çıkartmaya bağlamıştır. Samim Kocagöz ise basının tarafsızlığına inanmamış ve bu konuyu kurgusunda pek fazla işlememiştir. Kuyaş, basın-iktidar ilişkilerini iki taraflı gözler önünü sererken Melike İlgün ve Yılmaz Karakoyunlu basınla ilgili tarihi bilgileri kurgulamıştır. Fakat İlgün'ün roman kişileri muhalif basının haberlerine daha çok itimat etmiştir. Gönül Pultar ise 27 Mayıs esnasında üretilen yalan haberlerin ülke imajını zedelediğini söyleyerek bambaşka bir noktaya dikkat çekmiştir. Basının yaptığı kara propagandalarla iktidar partisini yıpratmış kurgulayanlarsa İsa Yılmaz ve Sevinç Çokum'dur.

27 Mayıs Darbesi birçok romancıya önemli malzemeler sunmuş ve kendi fikirlerini vücuda getirmek için gerekli verileri sağlamıştır. Roman yazarı, söz konusu sosyolojik ve tarihi malzemeyi kendi fikirleri doğrultusunda kurmaca dünyasının çerçevesinde işleyebilir ve istediği boyuta taşıyabilir. Yaşanmış hadiseleri tarihi gerçekler üzerinden inşa edip kendi bakış açısıyla vermek istediği mesajı da kurguya dâhil ederek oluşturabilir. Bu özgürlüğe sahip olan yazar, eserini oluştururken tarihi ve hayatı adeta yeniden üretir. Nitekim romanında işlediği olayları her ne kadar taraflı ve sübjektif bir şekilde ele alsada, romanın dönem hakkında tarihi ve sosyolojik bilgiler sağladığı unutulmamalıdır. Bu bağlamda Türk romancısı, eserinde basın meselelerini işlerken aynı zamanda tarihi bilgileri kendi ideolojik süzgecinden geçirerek sunmuştur.

Kaynakça

- Altaş, Sedat. (2011). Çarıklı Demokrasi. İstanbul: İkinci Adam Yayınları.
- Asker, Ayşe. (2014). "DP'nin Radyoyu İktidar Aracı Yapması: 1957 Seçim Sonuçlarının Radyo Aracılığıyla Erken Yayınlanması". İletişim: Araştırmaları Dergisi. Cilt 12. Sayı: 1. ss. 125.156.
- Başar, Kürşat (2016). Başucumda Müzik. İstanbul: Everest Yayınları.
- Başgil, Ali Fuad. (2011). 27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Bozdağ, İsmet. (1997). Menderes Menderes. İstanbul: Emre Yayınları.
- Çokum, Sevinç (2014). Karanlığa Direnen Yıldız. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Eroğul, Cem. (2014). Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi. İstanbul: Yordam Kitap Yayınları.
- Gaytancıoğlu, Serkan. (2011). Demokrat Parti İktidarı ve Vatan Cephesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürsel, Nedim (2014). Yüzbaşının Oğlu. İstanbul: Doğan Kitap Yayınları.
- Işınsu, Emine (2013). Tutsak. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınevi.
- İlgün, Melike (2013). Bir Başvekil Sevdim. İstanbul: Alfa Yayınları.
- İlhan, Attilâ (2014a). Bıçağın Ucu. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- İlhan, Attilâ (2014b). Kurtlar Sofrası. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İlhan, Attilâ (1982). Yaraya Tuz Basmak. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Karakoyunlu, Yılmaz (2004). Yorgun Mayıs Kısrakları. İstanbul: Doğan Kitap Yayınları.
- Karakuş, Emin. (1977). Kırk Yıllık Bir Gazeteci Gözü İle İşte Ankara. İstanbul: Hürriyet Yayınları.
- Kocagöz, Samim (2009). İzmir'in İçinde. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Kuyaş, Nilüfer (2007). Yeni Baştan. İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- Pultar, Gönül (1999). Ellerimden Su İçsinler. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Sepetçioğlu, Mustafa Necati (2015). Güneşin Dört Köşesi. İstanbul: İrfan Yayınevi.
- Türkali, Vedat (2014). Bir Gün Tek Başına. İstanbul: Everest Yayınları.
- Turhan, Nesrin (2004). İhtilalin Süvârisi. İstanbul: Doğan Kitap Yayınları.
- Yeşilyurt, Süleyman. (1997). Bayar Gerçeği. Ankara: Ser Ajans Stratejik Araştırma ve Kültür Yayınları.